

UFFE ELLEMAN-JENSEN:

Norden hör hemma i Nato

I turbulenta tider är de personliga relationerna viktigare än någonsin, säger Uffe Ellemann-Jensen, Danmarks längst sittande utrikesminister i en intervju för HBL.

Vi träffar den 79-årige nestorn i hans hem norr om Köpenhamn med utsikt över ett glittrande Öresund. Det anspråkslösa radhuset där **Uffe Ellemann-Jensen** har bott de senaste 35 åren har varit mötesplats för en rad kända storheter. Så har till exempel **Lord Carrington**, Natos generalsekreterare 1984–88, varit här liksom **Eduard Sjevardnadze**, Georgiens president 1995–2003.

– Sjevardnadze var en mycket vänlig och öppen man. Han var tidigare KGB-chef och säkerhetspådraget var enormt. Däremot var säkerhetsåtgärderna under mötet med Lord Carrington av mycket mindre omfattning, berättar Elleman-Jensen.

Uffe Elleman-Jensen hade en nära relation till den amerikanska utrikesministern **Georg Shultz** (1982–89) som också har varit gäst och firat sin födelsedag i det danska hemmet.

Uffe Ellemann-Jensen var utrikesminister för högerpartiet Venstre i elva års tid (1982–93), längre än någon annan och hann under den tiden jobba för fyra regeringar. I dag använder den före detta utrikesministern käpp när han går, men han är snabb i repliken och skakar den ena anekdoten efter den andra ur ärmen. När vi går in på känsligare frågor väger han noga sina ord.

Både sonen **Jakob** och dottern **Karen** har gjort karriär i samma parti. Båda har varit ministrar, och Jakob är nu ordförande i Venstre som nyligen också hade statsministerportföljen. Fastän Uffe Ellemann-Jensen lämnade folketinget för tjuugo år sedan är han fortfarande aktiv med politiska analyser.

Nuläget stora händelser går som en röd tråd tillbaka till tiden då han var ministern som fattade de viktiga besluten.

En farlig värld

– Världen i dag är farligare än under det kalla krigets tid. Då hade vi klara regler och folks positioner var tydliga. Hotet om ömsesidig förintelse var fruktansvärt, men det skapade en säkerhetspolitisk balans där vi undvek obehagliga överraskningar. Annekteringen av Krim hade varit otänkbar. Nu har vi med oro sett de trupprörelser som sker kring gränsen till Ukraina. Vad i all världen kan Putin hitta på nu, vad har hänt i

PROFIL

Uffe Ellemann-Jensen

● **Född:** 1 november 1941.

● **Bor:** I Hellerup norr om Köpenhamn.

● **Familj:** Frun Alice, journalist, fyra barn, Jakob, Karen, Claus och Helene, flera barnbarn.

● **Utbildning:** Premiärlöjtnant, pol.kand. 1969.

● **Parti:** Venstre.

● **Karriär:** 1962–64 anställd i försvaret. 1967–77 journalist. Utrikesminister 1982–93. 1992 grundade han Östersjörådet tillsammans med sin tyska kollega Hans-Diedrich Genscher. Har flera gånger blivit vald till Årets dansk. Har skrivit 16 böcker. Skriver varje vecka utrikesanalyser i tidningen Berlingske.

● **Berömt citat:** "If you can't join them, beat them," sa de Ellemann 1992 när Danmark hade vunnit EM-fotbollen kort efter att ha förkastat Maastrichtfördraget.

Belarus och vad kommer att ske, frågar sig Elleman-Jensen.

– Jag träffade faktiskt **Vladimir Putin** en gång under hans tid som vice borgmästare i Sankt Petersburg. Min fru **Alice** och jag var där i början av 1990-talet och han guidade oss runt på en utmärkt tyska. När han plötsligt dök upp som FSB-chef, sen som statsminister och därefter som **Boris Jeltsins** efterträdare, måste man gnugga sig i ögonen, säger Elleman-Jensen och fortsätter:

– Jag minns honom som väldigt trevlig. Vi åkte ut till sjön Ladoga där Danmark byggde byar åt Röda arméns hemsända officerare. Där sade han att vore han i min situation skulle han inte flyga med militärhelikoptern eftersom den var i så eländigt skick. Det tyckte jag var väldigt öppet sagt av en vice borgmästare. När han sen blev borgmästare tänk-

te jag att det här är något nytt. Men sen tog det bara ett par år innan man fick lära sig vad han var för en typ ...

Nu ser man inte bara en militär upprustning i Ryssland utan också ett propagandakrig.

– Jag insåg det själv nyligen, när jag hade skrivit en tidningsartikel om årsdagen då "de gröna gubbarna" (ryska elitsoldater, red.anm) intog Krim.

– Jag fick ett långt mejl från den ryska ambassaden i Köpenhamn. De skrev att innehållet var helt fel, att det hade varit folkomröstning på Krim och att kriget i Östra Ukraina var en intern fråga som Ryssland inte alls var involverad i, berättar Elleman-Jensen

När Uffe Elleman-Jensen var yngre och arbetade i den danska militären, läste han HBL varje dag.

– Om man ville följa vad som hände i öst fanns det alltid intressanta nyheter i de finska tidningarna. Hufvudstadsbladet kunde jag läsa. Som utrikesminister skrev jag senare en kolumn om hur alla de nordiska länderna borde gå med i EG, som EU hette på den tiden. Om vi lade ihop våra styrkor skulle vi få ett fantastiskt inflytande. Artikeln trycktes i alla de ledande nordiska tidningarna och några tog illa upp, berättar han.

– Mycket har hänt sen dess. Nu är det danskarna som hänger efter, med olika förbehåll, konstaterar han!

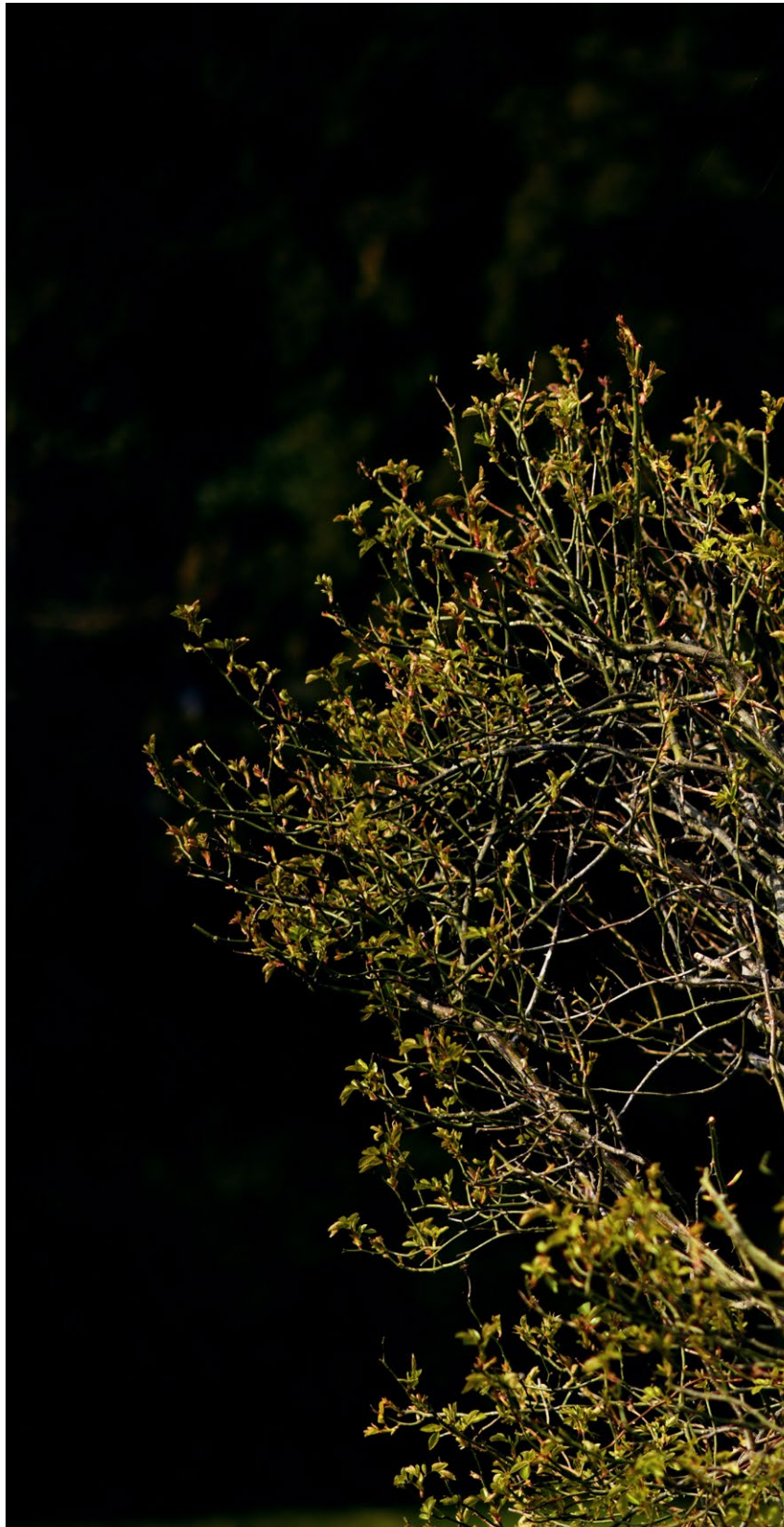
Grönlandsfrågan

Fotografen bryter in för att ta sina bilder i vardagsrummet. På väggen till första våningen syns inramade karikatyrer av Ellemann-Jensen. En stor, vit och imponerande byst av den danska polarforskaren **Knud Rasmussen** spanar mot huset mitt emot, där han bodde när han inte var på expeditioner i Grönland.

Elleman-Jensen har tillsammans med sin hustru Alice rest mycket på den vita ön. Han var en tid också ordförande för fiskerikoncernen Royal Greenland.

– Som utrikesminister besökte jag Thule-basen och jag åkte hundsläde med Siriuspatrullen. Det var fan i mig roligt, utbrister han.

Grönland har nyligen fått en ny regering bestående av vänsterpartiet IA och Naleraq.

■ Valvaka. Uffe Elleman-Jensen firade med en äkta dansk öl i maj 1993 i samband med folkomröstningen om Edinburghfördraget. Folkpartiets Bengt Westerberg höjde den danska flaggan. FOTO: YVONNE ÅSELL/TT

Det betyder att de kontroversiella borrhningarna efter uran, som kineserna är intresserade av att inleda, knappast kommer att bli av.

– Jag har stort förtroende för de som man nu har valt eftersom de inte är korrupta, de är miljömedvetna och gör inga riskfyllda avtal om uranet. Amerikanerna skulle aldrig acceptera det. Idén om självständighet på Grönland är en vacker dröm. Antingen kommer kineserna eller ryssarna, och då väljer jag hellre amerikanerna, säger Ellemann-Jensen.

Han tror inte att Grönlandsfrågan kommer att ställas på sin spets.

– När grönländarna tänker efter, inser de att de inte får samma generösa behandling som de får från Danmark, säger han.

– Vi måste förstärka vår suveränitet och visa att vi finns där. Som litet land är det viktigt att vara tillräckligt starkt för att hålla fienden borta. Där beundrar jag Finland. Ni har på ett diskret sätt blivit en stark militärmakt som det är för farligt att anfalla. När jag för två år sedan del-

tog i en middag hos den estniska presidenten i samband med en säkerhetskonferens sade president **Sauli Niinistö** att Finland, när man kallar in reserven, har en välutrustad armé som är större än den tyska, berättar Elleman-Jensen.

– Finländarna brukar inte skryta, men jag måste ändå kolla upp hans påstående. Det visade sig egentligen var en underdrift! Jag är själv gammal reservofficer och det är min son Jakob också. Vi svär när vi ser hur danskarna har förstört systemet med en välutbildad reserv, säger han.

Orsaken är enkel, säger han.

Nato eller inte Nato?

– Det är bekvämt. Det är historielöst. Man kan säga många fula saker om USA:s förra president **Donald Trump**, men det var bra att han påminde oss om att man inte kan räkna med hjälp utan vidare. Nu ser vi hur ett Natoland som Norge stärker sitt försvar. Sverige har också satt i gång och Finland har varit där hela tiden.

– Natos satsning på styrkorna i de

baltiska länderna och i Polen tycker jag är oerhört viktig. Det är inte stora styrkor men de finns där. Man kan kalla styrkorna för en snubbeltråd, säger Elleman-Jensen.

De starka allianserna är A och O enligt Uffe Ellemann-Jensen, i synnerhet i Norden. Han säger sig beundra både Finland och Sverige för att de deltar i många militära övningar trots att de inte är Nato-medlemmar.

– Bägge länder är dessutom med i EU:s militära samarbete, men det är danskarna, de dumskillarna, inte. Det pinar mig. Det var jag som förhandlade fram förbehållet då jag ville åstadkomma en ny folkomröstning. Det var inte meningen att vi skulle fortsätta att stå utanför. Ingen har vågat ta upp frågan. Men vi är med i Nato och det tycker jag också man kan säga till Finland och Sverige, att den säkerheten gäller enbart om man är med. Jag tror att det kommer att ske förr eller senare – först går Finland med och sedan Sverige. Det är en naturlig utveckling, säger han.

I år firar danskarna att de har haft diplomatiska förbindelser med Estland i hundra år och det har gått trettio år sedan Danmark godkände esternas suveränitet som ett av de första länderna i världen. Som minister var Ellemann-Jensen primus motor, i synnerhet när det gällde att få med balterna i det europeiska samarbetet.

Gemensamma intressen

– I Norden har vi gemensamma intressen. Några av oss är allierade med samma stormakt. Men alliansen fungerar enbart om man själv gör en insats, betonar han.

Elleman-Jensen tror att Nato går mot ljusare tider med **Joe Biden** som ny amerikansk president.

Nu diskuterar man dessutom gasledningen Nordstream 2 trots att den nästan är färdig.

– Jag ropade högt redan i samband med Nordstream 1, berättar Ellemann-Jensen, som 1982 kontaktades av USA:s utrikesminister George Shulz. Amerikanerna var oroad över att Europa skulle bli

beroende av den ryska gasen, samtidigt som ryssarna skulle få tillgång till teknologin i väst.

– Om Nordstream 2 stoppas, kommer det verkligen att svida hos Putins kumpaner. Frågan är bara om man får tyskarna med då gamla tyska ledare sitter i styrelsen, funderar Elleman och berättar att Tysklands tidigare kansler, **Gerhard Schröder** är ordförande.

– Varje gång någon kritiserar Putin försvarar Schröder honom. Men jag har också sett forna finska politiker som jag hade en djup respekt för och som plötsligt syns på lönelistorna hos Gazprom. Ingen nämnd, ingen glömd. Det gör mig besviken, säger han vidare.

Lär känna varandra!

När det gäller att stärka det nordiska samarbetet är Ellemann-Jensens råd att lära känna varandra bättre.

– Jag träffade de andra nordiska utrikesministrarna vartannat år. Det var väldigt formellt och stelt. Den svenska utrikesministern, **Sten Andersson** och jag beslöt att vi skulle prova något nytt. Vi åkte ut på en fisketur. Ämbetsmännen blev förvillade när de inte hade koll på vad vi pratade om. Men det fungerade mycket bättre. Vi fiskade lax i Sverige och siklöja i Finland, det var härligt. På norra Island fiskade vi i stormväder. **Thorvald Stoltenberg** från Norge älskade att vara med på dessa turer, **Pertti Paasio** likaså, berättar Elleman-Jensen.

– På den tiden fanns det personliga relationer som var oerhört viktiga. Vi kände varandras familjer. Relationerna fanns också inom EG, då var vi bara 12 – senare 15 – medlemsländer. Det ordnades informella utrikesmöten utan ämbetsmän. När jag ser tillbaka på den tiden retar det mig mest att vi har förlorat de personliga relationerna. I Norden har vi ingen riktig ursäkt för detta – Norden är ju vår gemensamma identitet. När vi lägger ihop våra krafter får vi en stark röst, både när det gäller att bromsa och främja initiativ, säger han.

Guldbröllop i juni

Med två barn i den danska politiken följer Ellemann-Jensen noga den danska inrikesdebatten.

– Men jag kan inte säga vad som helst. Ibland biter jag i mattan, du ser hur kanterna är lite slitna, visar han och skrattar.

Det stora stridsäpplet har varit coronarestriktionerna.

– Om folk inte litar på att restriktionerna är nödvändiga kan det förstöra mycket, säger Elleman-Jensen.

Om den danska regeringens öppningsplan håller, kommer Alice och Uffe Ellemann-Jensen att fira guldbröllop 18 juni. Sonen Jakob ska vara toastmaster och planen är att sätta upp ett tält i trädgården för omkring 80 gäster. Tältet är beställt och inbjudningarna är klara.

– Nu börjar våren. Vi som bor här, på toppen av Europa, har tack och lov de skiftande årstiderna. Det är härligt att uppleva den tid vi har nu. Att gå ut och se allt det nya som växer fram, säger Danmarks före detta utrikesminister Uffe Elleman-Jensen och ser framåt.

CAMILLA ALFTHAN
nyheter@hbl.fi

■ Uffe Elleman-Jensen, som var Danmarks utrikesminister under åren 1982-93, följer fortfarande aktivt samhällsdebatten och skriver bland annat utrikesanalyser för tidningen Berlingske. FOTO: ERIK REFNER

”Som litet land är det viktigt att vara tillräckligt starkt för att hålla fienden borta. Där beundrar jag Finland.